

วิกฤตการณ์เศรษฐกิจ

กับการปรับตัวของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย

ผลงานวิจัย โครงการเมธีวิจัยอาวุโส สกว.

อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์

พิมพ์และเผยแพร่โดย
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

และ

สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำนำผู้เขียน

ผู้เขียนขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว) โดยเฉพาะรองศาสตราจารย์ ดร. สมภพ มานะรังสรรค์ในฐานะเมธีวิจัยอาวุโสที่ชักชวนและสนับสนุนให้ผู้เขียนทำวิจัยเรื่องนี้ ขอขอบคุณสถาบัน เอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่อนุญาตให้ผู้เขียนรับงานวิจัยของสกว. อันเป็นเรื่องที่ผู้เขียนสนใจ มาตั้งแต่ต้น โดยในภายหลัง โครงการสิ่งพิมพ์ของสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาฯ ได้รับเป็นผู้จัดพิมพ์และดำเนินการพิมพ์งานวิจัยเรื่องนี้ออกมาทั้งหวังว่างานวิจัยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์และได้รับความสนใจจากแวดวงวิชาการและสาธารณะชนทั่วไป

งานวิจัยเรื่องนี้สำเร็จลงได้ไม่ใช่เกิดจากน้ำมือและสติปัญญาของผู้เขียนเพียงคนเดียว คุณสุชี อนุญาและคุณณุกุณท์ สวัสดิ์สินทิ เจ้าหน้าที่โครงการสิ่งพิมพ์ช่วยผู้เขียนอย่างมากในการจัดพิมพ์ครบถ้วน กระบวนการ ผู้เขียนได้นำพิกัดน้ำแรงของผู้ช่วยวิจัยสองคนซึ่งเป็นมหาบัณฑิตแห่งคณะเศรษฐศาสตร์ทั้งคู่คือ อาจารย์ รัตพงษ์ สอนสุภาพและคุณคุณาริป์ ฉายแสง ในระหว่างการทำวิจัย เนื่องจากเรื่องทั้งหมดเป็นเรื่องเกี่ยวกับกิจการธนาคารพาณิชย์และเศรษฐศาสตร์อื่นไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ ที่นักรัฐศาสตร์อย่างผู้เขียนจะทำการวิจัยได้ อดัปรากฏว่า เจ้าหน้าที่ระดับต่าง ๆ ของธนาคารพาณิชย์จำนวนมากให้ความร่วมมือกับผู้เขียนในการสัมภาษณ์และทำ Focus group อีกทั้งผู้นำสหภาพแรงงานของธนาคารหลายแห่งได้ให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อประเด็นปัญหาของการบริหารธนาคารเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ต้องขอขอบคุณเป็นพิเศษต่ออาจารย์ อังคิณา ฉัตรกุล ณ อยุธยาแห่งมูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท ที่ช่วยประสานงานและแนะนำผู้เขียนต่อผู้นำสหภาพแรงงานธนาคารหลายคนเพื่อขอความร่วมมือในการทำวิจัย

บุคคลอีกสองท่านที่เป็นกำลังทางสติปัญญาของผู้เขียนในเรื่องการทำวิจัยเรื่องนี้คือ คุณนพพร เมืองสกุล ซึ่งเป็นอดีตเจ้าหน้าที่ธนาคารแห่งประเทศไทย อดีตผู้จัดการกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (คน ๒๓๐) และที่ปรึกษาของบริษัทเอกชนอีกหลายแห่งได้ใช้ความรู้และประสบการณ์ทางด้านการเงินและการธนาคารของเธอรับเป็น reader คุณนพพรได้อ่าน ตรวจแก้และแนะนำอย่างละเอียดจนทำให้ผู้เขียนปรับปรุงงานวิจัยให้ดีขึ้น ส่วนรองศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ เจริญเลิศแห่งคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาฯ ซึ่งเป็น reader อีกคนหนึ่งช่วยอ่านและให้ข้อเสนอแนะในหลายประเด็นโดยเฉพาะทางด้านเศรษฐศาสตร์แรงงาน

ผู้เขียนขอขอบคุณ ทุก ๆ ท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยดังกล่าวแล้ว หากปราศจากท่านแล้ว นักเศรษฐศาสตร์เช่นข้าพเจ้าจะไม่ทางเห็นความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของธนาคารพาณิชย์ ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจไทยเลย

(อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์)

มีนาคม 2546

สารบัญ

		หน้า
บทที่ 1	ที่มาและประเด็นการวิจัย	1
บทที่ 2	ธนาคารพาณิชย์ไทยก่อนและเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ	20
	วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ 1997 และธนาคารพาณิชย์ไทย	36
บทที่ 3	การปรับตัวของธนาคารพาณิชย์ไทย	45
	ภาพรวม : การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง	45
	การปรับตัวของแต่ละธนาคาร	51
	ก. ธนาคารพาณิชย์ลูกครึ่งไทย-ต่างประเทศ : จากการปรับตัวสู่การปฏิบัติ	51
	ธนาคารดีบีเอสไทยท努 จำกัด (มหาชน)	52
	ธนาคารเอเซีย จำกัด (มหาชน)	59
	ธนาคารสแตนดาร์ดชาร์เตอร์ด นครธน จำกัด (มหาชน)	64
	ธนาคารยูโอบีรีตันสิน จำกัด (มหาชน)	68
	ข. ธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่ : จากการคงสภาพเดิมสู่การปฏิรูป	72
	ธนาคารกรุงเทพ : การคงสภาพเดิม (Status quo)	72

	ธนาคารกรุงศรีอยุธยา : ธนาคารแห่งที่สองของการคงสภาพเดิม	84
	ธนาคารกสิกรไทย : ผู้การปฏิรูป	94
	ธนาคารไทยพาณิชย์ : การผสมผสานและการประนีประนอม	106
บทที่ 4	วิกฤตเศรษฐกิจกับคนตกงานในสถาบันการเงินและธนาคาร	127
	วิกฤตเศรษฐกิจกับคนตกงานในสถาบันการเงิน 56 แห่ง	127
	คนตกงานในธนาคารพาณิชย์	130
	ผลกระทบต่อคนตกงานในธนาคารพาณิชย์ : ศึกษากรณีธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ จำกัด (มหาชน)	133
	สรุป	150
บทที่ 5	สรุป : จากความทุกข์ยากของพนักงานผู้ปัญหาใหม่ของธนาคารพาณิชย์ไทย	158
	บรรณานุกรม	163

	หน้า
ตารางธนาคารพาณิชย์ไทย, ระหว่างปี 1997-1999	42
ตารางสัดส่วนหนี้ที่ไม่ก่อรายได้ (ระหว่างปี 1998 ถึงกันยายน 2000 และ จุดสูงสุด)	43
ตารางจำนวนสาขาที่เปิดแต่ละปี	48
ตารางส่วนแบ่งตลาด	117
ตารางอัตราการเติบโตของธุรกิจธนาคาร	118
ตารางสถานะของกิจการธนาคารหลังเกิดวิกฤตการณ์	119
ตารางข้อมูลการเพิ่มทุนธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน)	120
โครงสร้างการจัดการธนาคารดีบีเอสไทยทุน จำกัด (มหาชน)	121
โครงสร้างการจัดการธนาคารเอเชียจำกัด (มหาชน)	122
โครงสร้างการจัดการธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) 1999	123-124
โครงสร้างการจัดการองค์กรธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) 1999	125
โครงสร้างการจัดการธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน)	126
ตารางการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายทั้งหมดและค่าใช้จ่ายพนักงานของ ธนาคารพาณิชย์ปี 1994-1999	153
ตารางอัตราการเปลี่ยนแปลงจำนวนพนักงานของธนาคารพาณิชย์ไทย ปี 1994-1999	154
ตารางข้อมูลสัมภาษณ์พนักงานที่ดกงานของธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ จำกัด (มหาชน) : ผลกระทบต่อครอบครัว หนี้สินและการหางานทำใหม่	155
ตารางสรุปจำนวนพนักงานธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ จำกัด (มหาชน) ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน	157